

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. декана факультету економіки
та управління
Андрій КОЦУР
10 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор навчально-наукового
інституту новітніх освітніх
технологій
Святослав ПІДІЄВ
« 12 » 10 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. проректора з науково-
педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
10 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«ЛІЦЕНЗУВАННЯ І ПАТЕНТУВАННЯ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ»

ступінь вищої освіти – МАГІСТР

галузь знань - 07 «УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

спеціальність - 076 «Підприємництво та торгівля»

освітньо-професійна програма - «Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»

кафедра підприємництва і торгівлі

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Денна	1	2	30	15	5	4	96	150	2	-
Заочна	1	2	8	4	-	-	138	150	2	-

Тернопіль – ЗУНУ
2023

Робочу програму склала доцентка кафедри підприємництва і торгівлі, канд. екон. наук **Бойчик Ірина Михайлівна**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри підприємництва і торгівлі, протокол №3 від 12 10 2023 р.

Завідувачка кафедри,
д-р екон. наук, професорка

Ольга СОБКО

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності «Підприємництво та торгівля», протокол №10 від 12 10 2023 р.

Голова групи забезпечення спеціальності,
д-р екон. наук, професорка

Ольга СОБКО

Гарант ОП

Ірина БОЙЧИК

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЛІЦЕНЗУВАННЯ І ПАТЕНТУВАННЯ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ»**

1. Опис дисципліни «Ліцензування і патентування у підприємстві»

Дисципліна «Ліцензування і патентування у підприємстві»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань - 07 «Управління та адміністрування»	Дисципліна вибіркових компонент ОП
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність - 076 «Підприємство та торгівля»	Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 2</i> <i>Заочна – 2</i>
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна – 30</i> <i>Заочна – 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 15</i> <i>Заочна – 4</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота, в тому числі дуальна освіта: <i>Денна – 100</i> <i>Заочна – 138</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 5</i> <i>Заочна – -</i>
Тижневих годин – 10 з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання дисципліни «Ліцензування і патентування у підприємстві»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Дисципліна «Ліцензування і патентування у підприємстві» є вибірковою серед визначених освітньо-професійною програмою підготовки магістрів зі спеціальності «Підприємство, торгівля та біржова діяльність» навчальних дисциплін.

Метою дисципліни є забезпечення достатнього рівня компетентностей майбутніх професіоналів з питань організаційно-правового забезпечення розвитку підприємства в частині ліцензування і патентування окремих видів діяльності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни полягає у вивченні існуючої правової бази щодо організації процедур ліцензування і патентування у підприємстві; забезпечення, дотримання і контролю умов ліцензування і патентування у вітчизняних умовах з метою забезпечення ефективності функціонування суб'єктів господарювання та розвитку бізнесу.

Мета лекційних занять полягає в ознайомленні студентів із головними теоретичними аспектами процедур ліцензування і патентування в Україні, основними принципами державної політики в галузі ліцензування і патентування, повноваженнями органів державної влади у цій сфері, відповідальністю суб'єктів бізнесу за недотримання умов і порядку ліцензування і патентування.

Метою проведення практичних занять є засвоєння студентами правової бази ліцензування і патентування у вітчизняних умовах з метою прийняття обґрунтованих господарсько-управлінських рішень в умовах ринкової економіки.

Завданням проведення практичних занять є:

- засвоєння і закріплення теоретичних аспектів дисципліни, отриманих на лекційних заняттях;
- формування умінь і практичних навичок щодо забезпечення умов і процедур ліцензування і патентування діяльності суб'єктів господарювання;
- практичне використання теоретичних знань для прийняття управлінських рішень щодо напрямків розвитку бізнесу, в тому числі за рахунок придбання ліцензій і патентів.

3.Програма навчальної дисципліни «Ліцензування і патентування у підприємництві»

Змістовний модуль 1. Ліцензування у підприємництві

Тема 1. Ліцензування підприємницької діяльності як засіб державного регулювання

Підприємницька діяльність та її обмеження. Поняття та юридичне значення ліцензування як засобу державного регулювання підприємницької діяльності. Принципи державної політики у сфері ліцензування. Повноваження органів державної влади у сфері ліцензування. Спеціально уповноважений орган з питань ліцензування.

Види господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню. Принципи ліцензування певних видів господарської діяльності. Ліцензійні умови. Органи контролю за дотриманням ліцензійних умов.

Ліцензії, їх види і характеристика. Процедура ліцензування певних видів господарської діяльності. Рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії. Переоформлення ліцензії. Анулювання ліцензії. Видача дубліката ліцензії.

Література:

1. Береславський С. Ліцензування деяких видів господарської діяльності: здобутки і проблеми. Економічні реформи сьогодні. 2001. №38. С.56-61.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Господарське право України: навч. посіб. За заг. ред. проф. Н.О.Саніахметової. Х.: «Одіссей», 2005. 608 с.
4. Закон України «Про ліцензування видів підприємницької діяльності» від 02.03.2015 р.: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
5. Карчевський К.А.Ліцензування господарської діяльності: правова природа, джерела правового регулювання та ознаки. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vkhnucs/2009_44/VV-44/VV-44_27.pdf.
6. Кашперський О.В. Поняття та юридичний зміст ліцензування в Україні. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evp/2010_1/Kachpers.pdf.
7. Крикун В.Б. Ліцензування як елемент системи антикризового адміністративно-правового регулювання економіки України. Форум права. 2010. №4. С.531-537: URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10kvbreu.pdf>
8. Основні напрямки державної політики в сфері ліцензування URL: <http://www.goncharovv.com/licensing96.html>
9. Підприємницьке право України: підручник. За заг. ред.доц. Р.Б.Шишки. Харків: Вид-во ун-ту внутр.справ, «Еспада», 2000. 480с.
10. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р.:URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435>

ТЕМА 2. Ліцензування торговельної діяльності

Торговельна діяльність як об'єкт ліцензування, її значення. Система державних органів та їх повноваження у сфері ліцензування торговельної діяльності в Україні.

Порядок видачі ліцензій на право здійснення торговельної діяльності в Україні.

Здійснення контролю за діяльністю ліцензіатів у сфері торговельної діяльності. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері ліцензування торговельної діяльності.

Література:

1. Галянич М.К., Грудницька С.М., Міхатуліна О.М. та ін. Господарське право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2005. 424 с.
2. Жук Л.А., Жук І.Л., Неживець О.М. Господарське право: навч. посіб. К.: Кондор, 2003. 400 с.
3. Пастух І.Д. Організаційно-правові засади ліцензування господарської діяльності в Україні: Автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.07. Національна академія держ. податкової служби України. К., 2005. 19 с.
4. Покрещук О. Місце Торгового кодексу в правовій системі України. Підприємництво, господарство і право. 2001. № 5. С.3-6.
5. Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування населення: затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006р. № 833. Офіційний вісник України. 2006. № 25. Ст. 1818.

6. Третяков С. Державна система ліцензування видів господарської діяльності в Україні. Економічні реформи сьогодні. 2001. № 38. С.3-11.
7. Хавронюк М.І., Мельник М.І. Законодавство України про торгівлю: Настільна книга продавця і покупця: В 3 кн. К.: Видавництво «Бліц-Інформ». Ч. 1. 752 с.
8. Хасанова В. Деякі питання нормативно-правового регулювання внутрішньої торгівлі в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 9. С.36-39.
9. Шпомер А. Ліцензування господарської діяльності як засіб державного регулювання економіки. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 2. С.41-44.

ТЕМА 3. Ліцензування обігу алкогольної продукції і тютюнових виробів

Поняття алкогольної продукції і тютюнових виробів як об'єкта ліцензування, їх класифікація. Ліцензування обігу алкогольної продукції і тютюнових виробів як засіб державного регулювання.

Порядок видачі ліцензій щодо обігу алкогольної продукції. Особливості видачі ліцензії на право здійснення оптової торгівлі алкогольною продукцією. Особливості видачі ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольною продукцією.

Державний контроль в сфері ліцензування обігу алкогольної продукції. Поняття та статус органів державного контролю у сфері ліцензування обігу алкогольної продукції. Порядок здійснення контролю в сфері ліцензування обігу алкогольної продукції. Відповідальність за порушення законодавства в сфері ліцензування обігу алкогольної продукції.

Тенденції розвитку законодавства в сфері ліцензування обігу алкогольної продукції.

Тютюнові вироби і торгівля ними: основні вимоги до суб'єктів господарювання. Правила торгівлі тютюновими виробами. Оптова торгівля тютюновими виробами, її ліцензування. Ліцензування роздрібною торгівлі тютюновими виробами.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо плати за ліцензії та акцизного збору на виробництво спиртів, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 17 листопада 2006 року № 374-V.
2. Крушельницька Т. Акцизне оподаткування алкогольно-тютюнової продукції як чинник гарантованих надходжень до державного бюджету./ Статистика України. 2003. № 2 (21). С. 57-62.
3. Крушельницька Т. Контрабанда і фальсифікація на алкогольно-тютюновому ринку України . Упр. сучас. містом. 2002. № 3(7-9). С. 107-117.
4. Ніколаєва Л.В., Старцев О.В., Пальчук П.М., Іваненко Л.М. Підприємницьке право: навчальний посібник. К.: Істина, 2001. С.125-178
5. Осадчук Г. Окремі проблеми у сфері ліцензування. Юридичний журнал. 2003. № 7. С.50-53.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо посилення державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів та справлянням акцизного збору» від 7 серпня 2001 р. № 940. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/500-99-%D0%BF>
7. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19 грудня 1995 року № 481/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 46. Ст. 345; зі змінами.

ТЕМА 4. Ліцензування господарської діяльності з виробництва та обігу лікарських засобів

Поняття лікарських засобів. Види господарської діяльності щодо лікарських засобів (виробництво, оптова торгівля, роздрібна торгівля, імпорт). Суб'єкти виробництва та обігу лікарських засобів. Аптеки, їх функції і класифікація.

Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва та обігу лікарських засобів. Органи ліцензування. Організаційні вимоги для отримання ліцензії на відповідний вид діяльності щодо лікарських засобів.

Вимоги щодо провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів. Виробництво лікарських засобів в умовах аптеки.

Вимоги до провадження господарської діяльності з оптової торгівлі лікарськими засобами. Роздрібна торгівля лікарськими засобами.

Вимоги щодо провадження господарської діяльності з імпорту лікарських засобів.

Порядок одержання ліцензії на провадження господарської діяльності щодо лікарських засобів.

Література:

1. Байда А.О. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконну фармацевтичну діяльність. Право і суспільство. 2012. №3. С.166-170.
2. Громовик Б.П. Організація роботи аптек. 2-ге вид., випр. і доп. Вінниця: Нова книга, 2005. 272 с.
3. Громовик Б.П., Гасюк Г.Д., Левицька О.Р. Фармацевтичний маркетинг: теоретичні та організаційні засади. Вінниця: Нова книга, 2004. 464 с.
4. Карамішев Д.В., Лермонтова Ю.О. Розвиток державного регулювання забезпеченням лікарськими засобами в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/doc/2/28.pdf>
5. Куц Л.І. Про правове забезпечення ліцензування видів господарської діяльності. URL: www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pchdu/2011_1/016.pdf
6. Немченко А.С., Котвіцька А.А. Оцінка соціальних аспектів організації лікарського забезпечення населення згідно з міжнародними нормами та стандартами. Фармакологічний журнал. 2007. №5. С.11-19.
7. Пашков В. Торгівля лікарськими засобами в сільській місцевості через ФАП, амбулаторії тощо. URL: http://www.apteka.ua/archives/1074/images2/pdfcat_8.pdf
8. Пашков В.М. Правове регулювання обігу лікарських засобів. К.:МОПІОН, 2004. 160 с.

ТЕМА 5. Ліцензування у сфері ветеринарії

Сутність ветеринарної практики. Орган ліцензування у сфері ветеринарної медицини.

Ліцензійні умови провадження діяльності з ветеринарної практики. Технологічні вимоги. Кадрові вимоги.

Основні вимоги до виробництва ветеринарних препаратів. Належна виробнича практика, її принципи.

Література:

1. Закон України «Про ветеринарну медицину» № 361-V від 16.11.2006 р.: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 770 від 06.05.2000 р. «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів»: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF>

ТЕМА 6. Ліцензування транспортної діяльності

Суб'єкти підприємницької діяльності на транспорті. Завдання ліцензування на автомобільному транспорті. Види робіт, на які видається ліцензія на господарську діяльність з надання послуг з перевезення пасажирів і небезпечних вантажів. Обов'язки ліцензіатів, які виконують роботи з перевезень.

Обов'язки ліцензіатів, які надають послуги з внутрішніх і міжнародних перевезень пасажирів автобусами, легковими автомобілями на замовлення і таксі.

Ліцензування перевезень небезпечних вантажів.

Особливості ліцензування господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом, вимоги до суб'єктів господарювання. Експлуатація повітряних ліній.

Ліцензування перевезень пасажирів річковим і морським транспортом.

Література:

1. Закон України «Про ліцензування видів підприємницької діяльності» від 02.03.2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
2. Недокус М.О. Проблеми правового регулювання перевезення небезпечних вантажів. Актуальні проблеми держави і права. URL: <http://www.apdp.in.ua/v66/18.pdf>
3. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 р. № 3393-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>

4. Постанова Кабінету Міністрів України № 1001 від 02.12.2015 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів автомобільним транспортом, міжнародних перевезень пасажирів та вантажів автомобільним транспортом». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
5. Транспортне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. За ред. М.Л.Шелухіна. К.: Вид. Дім. «Ін Юре», 2008. 896 с.
6. Транспортне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. За ред. М.Л.Шелухіна. К.: Вид. Дім. «Ін Юре», 2008. 896 с.

ТЕМА 7. Ліцензування туристичної діяльності

Види туризму, їх характеристика. Туристична діяльність, яка підлягає ліцензуванню, її види. Суб'єкти підприємницької діяльності у галузі туризму, їх характеристика.

Умови заняття туристичною діяльністю. Турагентська і туроператорська діяльність.

Органи і служби ліцензування туристичних підприємств. Правила і порядок проведення ліцензування туристичних підприємств.

Умов дії ліцензії. Умови припинення дії ліцензії та її анулювання.

Література:

1. Закон України «Про туризм» № 324/95-вр від 15.09.1995 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95>
2. Ільїна Е.Н. Туроперейтинг: організація діяльності: підручник. К.: Профідрук, 2000.
3. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2004. 272 с.
4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Знання, 2005. 662 с.
5. Усе про облік та організацію туристичної діяльності. 5-те вид., перероб. і доп. Х.: Фактор, 2008. 304 с.

ТЕМА 8. Ліцензування у сфері будівництва

Види будівельних робіт і категорії складності на ліцензії на будівництво. Ліцензування будівельних об'єктів різних категорій складності. Ліцензування виконання будівельних і монтажних робіт. Ліцензування виконання монтажних інженерних мереж. Ліцензування будівництва транспортних споруд.

Схема організації процесу отримання будівельної ліцензії. Перелік документів для отримання будівельної ліцензії.

Література:

1. Колесніков Б. Деретуляція будівельної галузі економіки як запорука поліпшення інвестиційного клімату. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2014/2014_01\(20\)/10.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2014/2014_01(20)/10.pdf)
2. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності у будівництві, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури, затвердженим наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України № 47 від 27.01.2009 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-09
3. Марчук В., Миронець І. Ліцензування будівельної діяльності. Вісник КНТЕУ. 2011. №2. С.66 -73.
4. Писева О.В. Загальна характеристика особливостей ліцензійних договорів про використання об'єктів промислової власності у будівництві. URL: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/cgibis_64.exe?...DOWNLOAD...PDF/...pdf
5. Смітюх А.В. Правові аспекти інвестування у будівництво житла: практ. посіб. К.: Істина, 2012. 184 с.

Змістовний модуль 2. Захист об'єктів промислової власності

ТЕМА 9. Патентний захист промислової власності

Право промислової власності. Характеристика об'єктів промислової власності (винахід, корисна модель, промисловий зразок).

Поняття патенту, його призначення. Суб'єкти видачі патенту. Права та обов'язки патентовласника.

Критерії патентоспроможності в Україні: новизна, рівень винахідництва, промислова застосовність.

Державна експертиза об'єктів промислової власності. Патент і декларативний патент.

Порядок одержання патенту. Термін дії патенту.

Література:

1. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Відомості Верховної Ради України. 2000. № 37. Ст.307.
2. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». Відомості Верховної Ради України. 2001. № 8. С.37.
3. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування: Рекомендації парламентських слухань. Голос України. 2007. № 125.
4. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності. Захист авторського права і суміжних прав. Захист права промислової власності: навч. посіб. К.: ЗАТ «Інститут інтелектуальної власності», 2003. 64 с.
5. Жаров В.О. Інтелектуальна власність в Україні: правові аспекти набуття, здійснення та захисту прав: монографія. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. 188 с.
6. Ковальський В. Кримінально-правова охорона права інтелектуальної власності. Загальні питання. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2007. № 5. С.12-23.
7. Крижний О. Деякі питання кодифікації законодавства про кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2010. №3. С.30-35.
8. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 3 жовтня 2012 року: (Офіційний текст). К.: ПАЛИВОДА А.В., 2012. 216 с.
9. Кубах А.І. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. Харків: ХНАМГ, 2008. 149 с.
10. Кульчицька Ю.О. Кримінально-правовий захист інтелектуальної власності. Юридична наука. 2013. № 9. С.69-78.
11. Мельник М. Кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності в Україні. Митна справа. 2003. № 6. С.46-50.
12. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. За ред. М.І.Мельника, М.І. Хавронюка. 9-те вид., перер. та допов. К.: Юридична думка, 2012. 1316 с.

ТЕМА 10. Торгові марки та їх захист

Поняття торгової марки. Класи для реєстрації торгових марок. Види торгових марок. Об'єкти, які можуть бути зареєстровані як торгова марка.

Торгова марка і товарний знак. Маркування товарів у зарубіжних країнах. Використання словесних позначень, заборонених до реєстрації як товарні знаки. Функції маркування. Переваги використання торгової марки.

Бренд та його відмінність від товару, товарного знака, торгової марки.

Порядок реєстрації торгової марки. Чинник, які визначають вартість реєстрації торгової марки. Терміни реєстрації торгової марки.

Загальні правові питання щодо використання маркування. Види прав захисту торгової марки. Перший етап захисту торгової марки. Досудовий спосіб захисту торгової марки. Судовий спосіб захисту торгової марки. Захист торгової марки у кримінальному провадженні. Адміністративний захист торгової марки.

Література:

1. Вовк О.Б. Аналіз об'єктів, які можуть бути торговими марками: види, класи, захист / URL:<http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10546/1/06.pdf>
2. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
3. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». Відомості Верховної Ради України. 2001. № 8. С.37.
4. Закон України № 3689-12 від 15.12.1993 р. «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
5. Кашинцева О. Правова охорона знаків для товарів і послуг в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03.К., 2000. 16 с.
6. Кодинець А.О. Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України: монографія.К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. 312 с.
7. Кудрицька Т. Доменні спори в Україні: останні тенденції та перспективи застосування альтернативних способів вирішення. Інтелектуальна власність України. 2012. №10. с.25-33.
8. Мельник О.М. Правова охорона знаків для товарів і послуг в Україні: цивільно-правовий аспект. Ірпінь, 2001. 135 с.
9. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 р. № 12: URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>
10. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

**4. Структура залікового кредиту з дисципліни
«Ліцензування і патентування у підприємстві»**

денна форма навчання

№ з/п	Тема	Лекції	Практ.	СРС	ІРС	Контрольні заходи
<i>Змістовий модуль 1. Ліцензування у підприємстві</i>						
1.	ТЕМА 1. Ліцензування підприємницької діяльності як засіб державного регулювання	2	-	9	-	тести
2.	ТЕМА 2. Ліцензування торговельної діяльності	2	2	10	2	обговор.
3.	ТЕМА 3. Ліцензування обігу алкогольної продукції і тютюнових виробів	4	2	10	-	тести
4.	ТЕМА 4. Ліцензування господарської діяльності з виробництва та обігу лікарських засобів	4	2	10	-	обговор.
5.	ТЕМА 5. Ліцензування у сфері ветеринарії	2	2	9		модуль
6.	ТЕМА 6. Ліцензування транспортної діяльності	4	2	10	2	тести
7.	ТЕМА 7. Ліцензування туристичної діяльності	2	2	8	-	тести
8.	ТЕМА 8. Ліцензування у сфері будівництва	2	2	10	-	обговор.
<i>Змістовий модуль 2. Захист об'єктів промислової власності</i>						
9.	ТЕМА 9. Патентний захист промислової власності	4	-	10	1	тести
10.	ТЕМА 10. Торгові марки та їх захист	4	1	10	-	обговор, КПІЗ
11.	Тренінг			4		-
	РАЗОМ	30	15	100	5	-

заочна форма навчання

№ з/п	Тема	Лекції	Практ.	СРС	ІРС	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Ліцензування у підприємстві						
1.	ТЕМА 1. Ліцензування підприємницької діяльності як засіб державного регулювання	0,5	-	12	-	тести
2.	ТЕМА 2. Ліцензування торговельної діяльності	0,5	0,5	14	-	обговор.
3.	ТЕМА 3. Ліцензування обігу алкогольної продукції і тютюнових виробів	1	0,5	14	-	тести
4.	ТЕМА 4. Ліцензування господарської діяльності з виробництва та обігу лікарських засобів	1	0,5	14		обговор.
5.	ТЕМА 5. Ліцензування у сфері ветеринарії	0,5	0,5	14		тести
6.	ТЕМА 6. Ліцензування транспортної діяльності	1	0,5	14		тести
7.	ТЕМА 7. Ліцензування туристичної діяльності	0,5	0,5	14		тести
8.	ТЕМА 8. Ліцензування у сфері будівництва	1	0,5	14		обговор.
Змістовий модуль 2. Захист об'єктів промислової власності						
9.	ТЕМА 9. Патентний захист промислової власності	1	0,5	14	-	тести
10.	ТЕМА 10. Торгові марки та їх захист	1	-	14	-	обговор.
11.	Тренінг			-		-
	РАЗОМ	8	4	138	-	

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття 1

Тема: Ліцензування торговельної діяльності

Мета: засвоїти зміст та роль ліцензування у підприємницькій діяльності, визначити види підприємницької діяльності, які підлягають ліцензуванню, механізм видачі ліцензій; опанувати процедуру ліцензування торговельної діяльності в сучасних умовах.

Питання для обговорення:

1. Поняття та юридичне значення ліцензування як засобу державного регулювання підприємницької діяльності.
2. Повноваження органів державної влади у сфері ліцензування.
3. Види господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню.
4. Ліцензійні умови. Органи контролю за дотриманням ліцензійних умов.
5. Ліцензії, їх види і характеристика.
6. Процедура ліцензування певних видів господарської діяльності.
7. Торговельна діяльність як об'єкт ліцензування, її значення.
8. Порядок видачі ліцензій на право здійснення торговельної діяльності в Україні.
9. Адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері ліцензування торговельної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Береславський С. Ліцензування деяких видів господарської діяльності: здобутки і проблеми. Економічні реформи сьогодні. 2001. №38. С.56 -61.
2. Бойчик І., Собко О., Спяк Г. Економіка та управління торговим підприємством. Тернопіль, 2021. 280 с.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Господарське право України: навч. посіб. За заг. ред. проф. Н.О.Санахметової. Х.: «Одіссей», 2005. 608 с.
5. Жук Л.А., Жук І.Л., Неживець О.М. Господарське право: навч. посіб. К.: Кондор, 2003. 400 с.
6. Закон України «Про ліцензування видів підприємницької діяльності» від 02.03.2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
7. Карчевський К.А. Ліцензування господарської діяльності: правова природа, джерела правового регулювання та ознаки. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vkhnuvs/2009_44/VV-44/VV-44_27.pdf.
8. Кашперський О.В. Поняття та юридичний зміст ліцензування в Україні. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evp/2010_1/Kachpers.pdf.
9. Кравцова Т. Ліцензування як адміністративно-правова форма діяльності виконавчих органів державної влади. Адміністративна реформа в Україні: шлях європейської інтеграції. Збірник наукових праць. К.: Київський регіональний центр Академії правових наук, 2003. С.108-111.
10. Крикун В.Б. Ліцензування як елемент системи антикризового адміністративно-правового регулювання економіки України. Форум права. 2010. №4. С. 531-537. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10kvbreu.pdf>
11. Осадчук О. Окремі проблеми у сфері ліцензування. Юридичний журнал. 2003. 7 (13). ст. 50 (50-53).
12. Основні напрямки державної політики в сфері ліцензування URL: <http://www.goncharovv.com/licensing96.html>
13. Підприємницьке право України: підручник. За заг. ред. доц. Р.Б.Шишки. Харків: «Еспада», 2000. 480с.
14. Данильєва И. Становление торгового права в Украине: историко-методологический аспект.. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 7. С. 3-6.
15. Пастух І. Д. Організаційно-правові засади ліцензування господарської діяльності в Україні: Автореф. дис..канд. юрид. наук: 12.00.07. Національна академія держ. податкової служби України. К., 2005. 19 с.
16. Про державне регулювання відносин у сфері торгівлі: Указ Президента України від 11.07.1995 р. № 603/95 // Урядовий кур'єр. 1995. № 106.
17. Роздрібна, оптова торгівля. Основні поняття. Терміни та визначення: лист Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 17.03.1998р. № 15-03/29-192. Головбух. Додаток. 2001. № 7.
18. Третяков С. Державна система ліцензування видів господарської діяльності в Україні. Економічні реформи сьогодні. 2001. № 38. С. 3-11.
19. Хавронюк М.І., Мельник М.І. Законодавство України про торгівлю: Настільна книга продавця і покупця: В 3 кн. К.: Видавництво «Бліц-Інформ». Ч. 1. 752 с.
20. Хасанова В. Деякі питання нормативно-правового регулювання внутрішньої торгівлі в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 9. С.36-39.
21. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
22. Шпомер А. Ліцензування господарської діяльності як засіб державного регулювання економіки. Підприємництво, господарство і право. 2014. № 2. С.41-44.

Практичне заняття 2

Тема: Ліцензування обігу алкогольної продукції і тютюнових виробів

Мета: засвоїти порядок ліцензування обігу алкогольної продукції і тютюнових виробів в Україні, відповідальність за порушення ліцензування у сфері обігу алкогольної продукції, особливості ліцензування оптової і роздрібною торгівлі тютюновими виробами.

Питання для обговорення:

1. Ліцензування обігу алкогольної продукції і тютюнових виробів як засіб державного регулювання.
2. Порядок видачі ліцензій щодо обігу алкогольної продукції.
3. Державний контроль в сфері ліцензування обігу алкогольної продукції.
4. Порядок здійснення контролю в сфері ліцензування обігу алкогольної продукції.
5. Відповідальність за порушення законодавства в сфері ліцензування обігу алкогольної продукції.
6. Оптова торгівля тютюновими виробами, її ліцензування.
7. Ліцензування роздрібною торгівлі тютюновими виробами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо плати за ліцензії та акцизного збору на виробництво спиртів, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 17 листопада 2006 року № 374-V.
2. Крушельницька Т. Акцизне оподаткування алкогольно-тютюнової продукції як чинник гарантованих надходжень до державного бюджету / Т.Крушельницька // Статистика України. 2003. № 2 (21). С. 57-62.
3. Крушельницька Т. Контрабанда і фальсифікація на алкогольно-тютюновому ринку України . Упр. сучас. містом. 2002. № 3(7-9). С. 107-117.
4. Ніколаєва Л.В., Старцев О.В., Пальчук П.М., Іваненко Л.М. Підприємницьке право: навчальний посібник. К.: Істина, 2001. С.125-178
5. Осадчук Г. Окремі проблеми у сфері ліцензування. Юридичний журнал. 2003. № 7. С.50-53.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо посилення державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів та справами акцизного збору» від 7 серпня 2001 р. № 940. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/500-99-%D0%BF>
7. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19 грудня 1995 року № 481/95-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1995. № 46. Ст. 345; зі змінами.

Практичне заняття 3

Тема: Ліцензування господарської діяльності з виробництва та обігу лікарських засобів

Мета: засвоїти порядок ліцензування у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів в Україні.

Питання для обговорення:

1. Види господарської діяльності щодо лікарських засобів (виробництво, оптова торгівля, роздрібна торгівля, імпорт).
2. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва та обігу лікарських засобів.
3. Органи ліцензування.
4. Організаційні вимоги для отримання ліцензії на відповідний вид діяльності щодо лікарських засобів.
5. Порядок одержання ліцензії на провадження господарської діяльності щодо лікарських засобів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Байда А.О. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконну фармацевтичну діяльність. Право і суспільство.2012. №3. С.166-170.

2. Громовик Б.П. Організація роботи аптек. 2-ге вид., випр. і доп. Вінниця: Нова книга, 2005. 272 с.
3. Громовик Б.П., Гасюк Г.Д., Левицька О.Р. Фармацевтичний маркетинг: теоретичні та організаційні засади. Вінниця: Нова книга, 2004. 464 с.
4. Карамішев Д.В., Лермонтова Ю.О. Розвиток державного регулювання забезпеченням лікарськими засобами в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/doc/2/28.pdf>
5. Куц Л.І. Про правове забезпечення ліцензування видів господарської діяльності. URL: www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pchdu/2011_1/016.pdf
6. Немченко А.С., Котвицька А.А. Оцінка соціальних аспектів організації лікарського забезпечення населення згідно з міжнародними нормами та стандартами. Фармакологічний журнал. 2007. №5. С.11-19.
7. Пашков. В. Торгівля лікарськими засобами в сільській місцевості через ФАП, амбулаторії тощо. URL: http://www.apteka.ua/archives/1074/images2/pdfcat_8.pdf
8. Пашков В.М. Правове регулювання обігу лікарських засобів. К.:МОРІОН, 2004. 160 с.

Практичне заняття 4

Тема: *Ліцензування у сфері ветеринарії*

Мета: *засвоїти порядок ліцензування у сфері ветеринарії в Україні.*

Питання для обговорення:

1. Сутність ветеринарної практики, її різновиди.
2. Ліцензійні умови провадження діяльності з ветеринарної практики.
3. Технологічні вимоги у сфері ветеринарної практики.
4. Кадрові вимоги у сфері ветеринарної практики.
5. Основні вимоги до виробництва ветеринарних препаратів.
6. Належна виробнича практика, її принципи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про ветеринарну медицину» № 361-V від 16.11.2006 р.: URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 770 від 06.05.2000 р. «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів»: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF>

Практичне заняття 5

Тема: *Ліцензування транспортної діяльності*

Мета: *опанувати особливості підприємницької діяльності у сфері транспорту, обов'язки ліцензіатів при організації перевезень різними видами транспорту, вимоги до них, відповідальність за порушення ліцензійних умов.*

Питання для обговорення:

1. Суб'єкти підприємницької діяльності, які функціонують у сфері транспорту.
2. Види робіт, на які видається ліцензія на господарську діяльність з надання послуг з перевезення пасажирів і небезпечних вантажів.
3. Обов'язки ліцензіатів, які виконують роботи з перевезень.
4. Обов'язки ліцензіатів, які надають послуги з внутрішніх і міжнародних перевезень пасажирів автобусами, легковими автомобілями на замовлення і таксі.
5. Ліцензування перевезень небезпечних вантажів.
6. Особливості ліцензування господарської діяльності у сфері перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом.
7. Вимоги до суб'єктів господарювання у сфері перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про ліцензування видів підприємницької діяльності» від 02.03.2015 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
2. Недокус М.О. Проблеми правового регулювання перевезення небезпечних вантажів. Актуальні проблеми держави і права. URL: <http://www.apdp.in.ua/v66/18.pdf>
3. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 р. № 3393-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>

4. Постанова Кабінету Міністрів України № 1001 від 02.12.2015 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів автомобільним транспортом, міжнародних перевезень пасажирів та вантажів автомобільним транспортом». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
5. Транспортне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. За ред. М.Л.Шелухіна. К.: Вид. Дім. «Ін Юре», 2008. 896 с.

Практичне заняття 6

Тема: Ліцензування туристичної діяльності

Мета: опанувати особливості підприємницької діяльності у сфері туризму, порядок ліцензування діяльності туристичних підприємств.

Питання для обговорення:

1. Суб'єкти підприємницької діяльності у галузі туризму, їх характеристика.
2. Умови заняття туристичною діяльністю.
3. Турагентська і туроператорська діяльність.
4. Правила і порядок проведення ліцензування туристичних підприємств.
5. Умов дії ліцензії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Александрова А.Ю. Международный туризм: учебн. пособ. М.: Аспект Прес, 2001. 464 с.
2. Закон України «Про туризм» № 324/95-вр від 15.09.1995 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95>
3. Ільїна Е.Н. Туроперейтинг: організація діяльності: підручник. К.: Профідрук, 2000.
4. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2004. 272 с.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Знання, 2005. 662 с.
6. Усе про облік та організацію туристичної діяльності. 5-те вид., перероб. і доп. Х.: Фактор, 2008. 304 с.

Практичне заняття 7

Тема: Ліцензування у сфері будівництва

Мета: засвоїти особливості підприємницької діяльності у сфері будівництва, порядок ліцензування діяльності будівельних підприємств.

Питання для обговорення:

1. Види будівельних робіт і категорії складності на ліцензії на будівництво.
2. Схема організації процесу отримання будівельної ліцензії.
3. Перелік документів для отримання будівельної ліцензії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колесніков Б. Деретуляція будівельної галузі економіки як запорука поліпшення інвестиційного клімату. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2014/2014_01\(20\)/10.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2014/2014_01(20)/10.pdf)
2. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності у будівництві, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури, затвердженим наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України № 47 від 27.01.2009 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-09
3. Марчук В., Миронець І. Ліцензування будівельної діяльності. Вісник КНТЕУ. 2011. №2. С.66 -73.
4. Писева О.В. Загальна характеристика особливостей ліцензійних договорів про використання об'єктів промислової власності у будівництві. URL: irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/cgibis_64.exe?...DOWNLOAD...PDF/...pdf
5. Смітюх А.В. Правові аспекти інвестування у будівництво житла: практ. посіб. К.: Істина, 2012. 184 с.

Практичне заняття 8

Тема: Торгові марки та їх захист

Мета: засвоїти сутність поняття торгової марки, їх види, функції патентування, особливості та порядок реєстрації і використання.

Питання для обговорення:

1. Поняття торгової марки. Класи для реєстрації торгових марок.
2. Види торгових марок.
3. Об'єкти, які можуть бути зареєстровані як торгова марка.
4. Функції маркування.
5. Переваги використання торгової марки.

6. Бренд та його відмінність від товару, товарного знака, торгової марки.
7. Порядок реєстрації торгової марки.
8. Загальні правові питання щодо використання маркування.
9. Види прав захисту торгової марки.

ЛІТЕРАТУРА:

11. Вовк О.Б. Аналіз об'єктів, які можуть бути торговими марками: види, класи, захист / URL:<http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10546/1/06.pdf>
12. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
13. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». Відомості Верховної Ради України. 2001. № 8. С.37.
14. Закон України № 3689-12 від 15.12.1993 р. «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
15. Кашинцева О. Правова охорона знаків для товарів і послуг в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.03.К., 2000. 16 с.
16. Кодинець А.О. Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України: монографія.К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. 312 с.
17. Кудрицька Т. Доменні спори в Україні: останні тенденції та перспективи застосування альтернативних способів вирішення. Інтелектуальна власність України. 2012. №10. с.25-33.
18. Мельник О.М. Правова охорона знаків для товарів і послуг в Україні: цивільно-правовий аспект. Ірпінь, 2001. 135 с.
19. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 р. № 12: URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>
20. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

У процесі виконання КПЗ, разом із теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити, навчатися вирішувати науково-прикладні актуальні завдання, письмово викладати свої міркування та висновки.

Тема КПЗ з дисципліни «Ліцензування і патентування у підприємництві» має бути персональною для кожного студента. **Тема обирається з наведеного примірного переліку та може змінюватись, уточнюватись викладачем залежно від особистих уподобань і переваг студента.**

КПЗ виконується комп'ютерним набором і подається на розгляд викладачеві у вигляді письмової роботи - *есе*, тобто невеликого за обсягом та вільного за композицією твору (2-3с.), в якому висвітлюються індивідуальні враження та міркування з конкретного проблемного питання. У випадку виникнення певних труднощів при написанні *есе* студент повинен звернутися за консультацією до викладача.

ЗМІСТ КПЗ

Методичними вказівками передбачене виконання КПЗ за такою тематикою:

1. Обмеження у підприємницькій діяльності в Україні: доцільність застосування і сучасний стан.
2. Обіг алкогольної продукції в Україні: стан і проблеми.
3. Правила торгівлі алкогольними напоями: погляд зі сторони.
4. Зарубіжний досвід регулювання ринку алкогольної продукції.
5. Обіг тютюнової продукції в Україні: стан і проблеми.
6. Правила торгівлі тютюновими виробами: погляд зі сторони.
7. Зарубіжний досвід регулювання тютюнопаління і обігу тютюнової виробів.
8. Виробництво лікарських засобів в Україні: короткий огляд ринку.
9. Вплив держави на господарську діяльність у сфері виробництва і обігу лікарських засобів в Україні: доцільність та ефективність.

- 10.Імпорт лікарських засобів в Україну: стан і проблеми.
- 11.Підприємництво у сфері сільськогосподарського виробництва в регіоні: короткий огляд.
- 12.Землеустрій в Україні: стан і перспективи.
- 13.Підприємництво у сфері ветеринарної медицини, його розвиток в регіоні.
- 14.Розвиток підприємництва у транспортній галузі регіону: стан, проблеми і перспективи.
- 15.Особливості ліцензування підприємництва у сфері вантажних перевезень в Україні.
- 16.Туристична галузь регіону, її стан і перспективи розвитку.
- 17.Ліцензування туристичної діяльності в Україні.
- 18.Об'єкти промислової власності в Україні: стан і проблеми захисту.
- 19.Торгова марка: еволюція розвитку і сучасний стан.
- 20.Найбільші відомі світові бренди: історія успіху.

7. Самостійна робота студентів

Метою самостійної роботи студентів є формування в майбутніх фахівцях з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності навичок системного мислення при вивченні особливостей ліцензування різних видів підприємницької діяльності, правового підґрунтя ліцензування, патентування з метою захисту промислової власності та захисту торгових марок.

Самостійна робота охоплює вивчення теоретичного матеріалу в позааудиторному режимі, самоконтролю за допомогою запропонованих тестових завдань та підготовку до тренінгів за пропонованою тематикою.

Підсумком самостійної роботи студентів має бути написання *реферату на самостійно обрану та сформульовану тему*, виходячи із переліку питань, винесених на самостійне вивчення. Реферат дозволяє реалізувати пізнавальну функцію самостійної роботи студента і визначає міру засвоєння систематизованих знань з дисципліни.

ТЕМА 1. Ліцензування підприємницької діяльності як засіб державного регулювання	9 год
1. Підприємницька діяльність та її обмеження.	
2. Принципи державної політики у сфері ліцензування.	
3. Спеціально уповноважений орган з питань ліцензування.	
4. Принципи ліцензування певних видів господарської діяльності.	
5. Рішення про видачу або відмову у видачі ліцензії.	
6. Переоформлення ліцензії.	
7. Анулювання ліцензії.	
8. Видача дубліката ліцензії.	
ТЕМА 2. Ліцензування торговельної діяльності	10 год
1. Система державних органів та їх повноваження у сфері ліцензування торговельної діяльності в Україні.	
2. Здійснення контролю за діяльністю ліцензіатів у сфері торговельної діяльності.	
ТЕМА 3. Ліцензування обігу алкогольної продукції і тютюнових виробів	10 год

1. Поняття алкогольної продукції і тютюнових виробів як об'єкта ліцензування, їх класифікація.	
2. Особливості видачі ліцензії на право здійснення оптової торгівлі алкогольною продукцією.	
3. Особливості видачі ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольною продукцією.	
4. Поняття та статус органів державного контролю у сфері ліцензування обігу алкогольної продукції.	
5. Тенденції розвитку законодавства в сфері ліцензування обігу алкогольної продукції.	
6. Тютюнові вироби і торгівля ними: основні вимоги до суб'єктів господарювання. Правила торгівлі тютюновими виробами.	
ТЕМА 4. Ліцензування господарської діяльності з виробництва та обігу лікарських засобів	10 год
1. Поняття лікарських засобів.	
2. Суб'єкти виробництва та обігу лікарських засобів. Аптеки, їх функції і класифікація.	
3. Вимоги щодо провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів.	
4. Виробництво лікарських засобів в умовах аптеки.	
5. Вимоги до провадження господарської діяльності з оптової торгівлі лікарськими засобами. Роздрібна торгівля лікарськими засобами.	
6. Вимоги щодо провадження господарської діяльності з імпорту лікарських	
ТЕМА 5. Ліцензування у сфері ветеринарії	9 год
1. Орган ліцензування у сфері ветеринарної медицини.	
2. Порядок організації діяльності з надання послуг у сфері ветеринарії.	
ТЕМА 6. Ліцензування транспортної діяльності	10 год
1. Суб'єкти підприємницької діяльності на транспорті.	
2. Завдання ліцензування на автомобільному транспорті.	
3. Особливості ліцензування господарської діяльності з надання послуг з перевезення пасажирів, вантажів повітряним транспортом, вимоги до суб'єктів господарювання. Експлуатація повітряних ліній.	
4. Ліцензування перевезень пасажирів річковим і морським транспортом.	
ТЕМА 7. Ліцензування туристичної діяльності	8 год
1. Види туризму, їх характеристика.	
2. Туристична діяльність, яка підлягає ліцензуванню, її види.	
3. Органи і служби ліцензування туристичних підприємств.	
4. Умови припинення дії ліцензії та її анулювання.	
ТЕМА 8. Ліцензування у сфері будівництва	10 год
1. Ліцензування будівельних об'єктів різних категорій складності.	
2. Ліцензування виконання будівельних і монтажних робіт.	
3. Ліцензування виконання монтажних інженерних мереж.	
4. Ліцензування будівництва транспортних споруд.	
ТЕМА 9. Патентний захист промислової власності	10 год
1. Право промислової власності. Характеристика об'єктів промислової власності (винахід, корисна модель, промисловий зразок).	
2. Критерії патентоспроможності в Україні: новизна, рівень винахідництва, промислова застосовність.	
ТЕМА 10. Торгові марки та їх захист	10 год
1. Торгова марка і товарний знак.	
2. Маркування товарів у зарубіжних країнах.	
3. Використання словесних позначень, заборонених до реєстрації як товарні знаки.	
4. Чинник, які визначають вартість реєстрації торгової марки.	

5. Терміни реєстрації торгової марки.	
6. Перший етап захисту торгової марки.	
7. Досудовий спосіб захисту торгової марки.	
8. Судовий спосіб захисту торгової марки.	
9. Захист торгової марки у кримінальному провадженні.	
10. Адміністративний захист торгової марки.	
РАЗОМ	96 год

8. Тренінг з дисципліни (4 год.) **Організація проведення тренінгу**

1. *Вступна частина* проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.
2. *Організаційна частина* полягає у створенні робочого настрою у студентській групі, ознайомленні з правилами проведення тренінгового заняття та умов підбиття підсумків.
3. *Практична частина* реалізується групою чи підгрупами студентів чисельністю 4-5 осіб шляхом виконання завдань чи вирішення проблемних питань тренінгового заняття.
4. *Підведення підсумків* відбувається шляхом обговорення результатів виконання тренінгового завдання групою чи підгрупами студентів, обміну думками з питань, винесених на тренінгове заняття.

Тематика тренінгу

1. *Тема тренінгу:* Вітчизняний досвід створення успішних торгових марок.
2. *Тема тренінгу:* Ліцензування торговельної діяльності.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Ліцензування і патентування у підприємстві» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- наскрізні проекти;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- оцінювання результатів КППЗ;
- ректорська контрольна робота;
- залік.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Ліцензування і патентування у підприємстві» визначається як *середньозважена величина*, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

За підсумками успішного виконання студентом усіх видів робіт у 2 семестрі йому виставляється залік.

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Види оцінювання	% від підсумкової оцінки
Заліковий модуль 1 (теми 1-8): 1. Усне опитування під час практичних занять (8 тем по 6 балів) = 48 балів. 2. Письмова роботи = 52 балів	30
Заліковий модуль 2 (теми 9-10): 1. Усне опитування під час практичних занять (2 теми по 20 балів) = 40 балів. 2. Письмова роботи = 60 балів	40
Заліковий модуль 3: 1. Виконання завдань під час тренінгу = 20 балів 2. Написання та захист КПЗ = 80 балів.	30

Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-10
2.	Індивідуальні завдання для виконання КПЗ	1-10
3.	Комплекти тестових завдань за темами навчальної дисципліни	1-10
4.	Комплекти варіантів модульних контрольних робіт	1-10

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Баженова А. Реформування нормативно-правового регулювання ліцензування господарської діяльності. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 6. С.104-108. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/6/24.pdf>
2. Байда А.О. Проблеми кримінальної відповідальності за незаконну фармацевтичну діяльність. Право і суспільство. 2012. № 3. С.166-170.
3. Береславський С. Ліцензування деяких видів господарської діяльності: здобутки і проблеми. Економічні реформи сьогодні. 2011. № 38. С.56-61.
4. Бойчик І., Собко О., Спак Г. Економіка та управління торговим підприємством. Тернопіль, 2021. 280 с.
5. Будник Ю. А. Туроператори та турагенти в системі суб'єктів господарської діяльності, які надають туристичні послуги. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2016. Випуск 6. Том 1. С.136-139.
6. Вовк О.Б. Аналіз об'єктів, які можуть бути торговими марками: види, класи, захист. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10546/1/06.pdf>
7. Галасюк С.С. Проблеми ліцензування туристичної діяльності. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/325/1/>
8. Галянтич М.К., Грудницька С.М., Міхатуліна О.М. та ін. Господарське право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2005. 424 с.
9. Гарагонич О.В. Поняття та ознаки господарської компетенції. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 3. С. 93-96. URL: <http://www.pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja/71>
10. Гнедик Є. Суб'єкти лікувального туризму та їх господарсько-правова характеристика. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 1. С.44-49. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/1/11.pdf>
11. Господарське право. Загальна частина: підручник. К.: Ліра-К, 2021. 448 с.
12. Громовик Б.П. Організація роботи аптек. 2-ге вид., випр. і доп. Вінниця: Нова книга, 2005. 272 с.
13. Громовик Б.П., Гасюк Г.Д., Левицька О.Р. Фармацевтичний маркетинг: теоретичні та організаційні засади. Вінниця: Нова книга, 2004. 464 с.
14. Економіка торговельного підприємства: навч. посіб. Мазур Н.А., Семенець І.В., Лопашук І.А. Чернівці, 2020. 192 с. URL: <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/3444/Ekonomika-torhovelnoho-pidpriemstva.pdf?>
15. Жаров В.О. Інтелектуальна власність в Україні: правові аспекти набуття, здійснення та захисту прав: Монографія. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. 188 с.
16. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності. Захист авторського права і суміжних прав. Захист права промислової власності: навч. посіб. К.: ЗАТ «Інститут інтелектуальної власності», 2003. 64 с.
17. Жук Л.А., Жук І.Л., Неживець О.М. Господарське право: навч. посіб. К.: Кондор, 2003. 400 с.
18. Карамішев Д.В., Лермонтова Ю.О. Розвиток державного регулювання забезпеченням лікарськими засобами в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/doc/2/28.pdf>
19. Кашинцева О. Правова охорона знаків для товарів і послуг в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2000. 16 с.
20. Кашперський О.В. Поняття та юридичний зміст ліцензування в Україні URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evp/2010_1/Kachpers.pdf.
21. Клименко Н.Г. Ліцензування господарської діяльності як засіб державного регулювання недержавних інституцій у сфері національної безпеки. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2018/26.pdf
22. Ковальський В. Кримінально-правова охорона права інтелектуальної власності. Загальні питання. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2007. № 5. С.12-23.
23. Кодинець А.О. Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у цивільному праві України: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2007. 312 с.
24. Колесніков Б. Деретуляція будівельної галузі економіки як запорука поліпшення інвестиційного клімату. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2014/2014_01\(20\)/10.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2014/2014_01(20)/10.pdf)
25. Колісник Г.М., Гелей Л.О., Данканич Т.П. Бухгалтерський облік в туризмі. Ужгород: «Говерла», 2016. 146 с.
26. Комерційне право. Правові основи підприємницької діяльності. Відп. редактори Шакун В.І., Мельник П.В.Наук, редактор Попович В.М. К.: Правові джерела, 2007. 780 с.
27. Кравцова Т. Ліцензування як адміністративно-правова форма діяльності виконавчих органів державної влади. Адміністративна реформа в Україні: шлях європейської інтеграції. Збірник наукових праць. К.: Київський регіональний центр Академії правових наук, 2003. С.108-111.
28. Крижний О. Деякі питання кодифікації законодавства про кримінальну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2010. № 3. С.30-35.
29. Крикун В.Б. Ліцензування як елемент системи антикризового адміністративно-правового регулювання економіки України. Форум права. 2010. №4. С.531-537: URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10kvbrevu.pdf>

30. Крушельницька Т. Акцизне оподаткування алкогольно-тютюнової продукції як чинник гарантованих надходжень до державного бюджету. Статистика України. 2003. № 2 (21). С.57-62.
31. Крушельницька Т. Контрабанда і фальсифікація на алкогольно-тютюновому ринку України. Упр. сучас. містом. 2002. № 3(7-9). С.107-117.
32. Кубах А.І. Право інтелектуальної власності: навч. посіб. Харків: ХНАМГ, 2008. 149 с.
33. Кудрицька Т. Доменні спори в Україні: останні тенденції та перспективи застосування альтернативних способів вирішення. Інтелектуальна власність України. 2012. № 10. С.25-33.
34. Кульчицька Ю.О. Кримінально-правовий захист інтелектуальної власності. Юридична наука. 2013. № 9. С.69-78.
35. Курило В.І. Адміністративні правочини у сільському господарстві України: сучасна парадигма: монографія. За ред. В.К.Шкарупи. К.: Магістр-XXI сторіччя, 2007. 312 с.
36. Куц Л.І. Про правове забезпечення ліцензування видів господарської діяльності. URL: www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Pchdu/2011_1/016.pdf
37. Лісничка О.М. Правове регулювання медичного туризму в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип.3. Том 1. С.99-103.
38. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з організації іноземного, внутрішнього, зарубіжного туризму, екскурсійної діяльності. Затверджені спільним наказом Державного комітету з питань регуляторної політики та підприємництва та Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України від 17.01.2001 р. № 7/62 // URL: www.tourism.gov.ua.
39. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2004. 272 с.
40. Марчук В., Миронець І. Ліцензування будівельної діяльності. Вісник КНТЕУ. 2011. № 2. С.66-73.
41. Мельник М. Кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності в Україні. Митна справа. 2003. № 6. С.46-50.
42. Мельник О.М. Правова охорона знаків для товарів і послуг в Україні: цивільно-правовий аспект. Ірпінь, 2001. 135 с.
43. Недокус М.О. Проблеми правового регулювання перевезення небезпечних вантажів. Актуальні проблеми держави і прав. URL: <http://www.apdp.in.ua/v66/18.pdf>
44. Немченко А.С., Котвіцька А.А. Оцінка соціальних аспектів організації лікарського забезпечення населення згідно з міжнародними нормами та стандартами. Фармакологічний журнал. 2007. № 5. С.11-19.
45. Ніколаєва Л.В., Старцев О.В., Пальчук П.М., Іваненко Л.М. Підприємницьке право: навчальний посібник. К.: Істина, 2001. Стр. 125-178.
46. Осадчук Г. Стремлі проблеми у сфері ліцензування. Юридичний журнал. - 2003. № 7. Ст. 50-53.
47. Основні напрямки державної політики в сфері ліцензування. URL: <http://www.goncharovv.com/licensing96.html>
48. Пастух І. Д. Організаційно-правові засади ліцензування господарської діяльності в Україні: Автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.07. Національна академія держ. податкової служби України. К., 2005. 19 с.
49. Пашков. В. Торгівля лікарськими засобами в сільській місцевості через ФАП, амбулаторії тощо. URL: <http://www.apteka.ua/archives/1074/images2>
50. Пашков В.М. Правове регулювання обігу лікарських засобів. К.: МОРІОН, 2004. 160 с.
51. Підприємницьке право України: підручник. За заг. ред.доц. Р.Б.Шишки. Харків: Вид-во ун-ту внутр.справ, «Еспада», 2000. 480с.
52. Писева О.В. Загальна характеристика особливостей ліцензійних договорів про використання об'єктів промислової власності у будівництві. URL: irbis-nbu.gov.ua/cgi.../cgiirbis_64.exe?...DOWNLOAD...PDF/...pdf
53. Покрещук О. Місце Торгового кодексу в правовій системі України. Підприємництво, господарство і право. 2001. № 5. С.3-6.
54. Рудяк Ю., Кузнєцов В., Кліменко А. Все про облік та організацію туристичної діяльності. Х.: Фактор, 2005. 276 с.
55. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Знання, 2005. 662 с.
56. Савченко В.О., Савченко В.А. Характерні правові ознаки послуг: на прикладі медичних та туристичних послуг. Право і суспільство. 2015. № 4(4). С.102-107.
57. Смітюх А.В. Правові аспекти інвестування у будівництво житла: практич. посіб. К.: Істина, 2012. 184 с.
58. Транспортне право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. За ред. М.Л.Шелухіна. К.: Вид. Дім. «Ін Юре», 2008. 896 с.
59. Третьяков С. Державна система ліцензування видів господарської діяльності в Україні. Економічні реформи сьогодні. 2001. № 38. С.3-11.
60. Усе про облік та організацію туристичної діяльності. 5-те вид., перероб. і доп. Х.: Фактор, 2008. 304 с.
61. Хавронюк М.І., Мельник М.І. Законодавство України про торгівлю: Настільна книга продавця і покупця: В 3 кн. К.: Видавництво «Бліц-Інформ». Ч. 1. 752 с.
62. Хасанова В. Деякі питання нормативно-правового регулювання внутрішньої торгівлі в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 9. С.36-39.
63. Швидка Т.І. Господарське право (в схемах і таблицях). К.: Право, 2020. 128 с.
64. Шпомер А. Ліцензування господарської діяльності як засіб державного регулювання економіки. Підприємництво, господарство і право. 2004. № 2. С.41-44.

Додаткові

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Закон України «Про ліцензування видів підприємницької діяльності» від 02.03.2015 р.: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо плати за ліцензії та акцизного збору на виробництво спиртів, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 17.11.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-16?lang=en>
4. Закон України «Про ветеринарну медицину» № 361-V від 16.11.2006р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2498-12>
5. Закон України «Про землеустрій» № 858-IV від 22.05.2003р.» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
6. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р. № 222VIII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
7. Закон України «Про туризм» № 324/95-вр від 15.09.1995 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95>
8. Закон України № 3689-12 від 15.12.1993 р. «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
9. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування: Рекомендації парламентських слухань. Голос України. 2007. № 125.
10. Кримінальний кодекс України. К., 2012. 216 с.
11. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності у будівництві, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури, затвердженим наказом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України №47 від 27.01.2009 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-09
12. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. 9-те вид., перер. та допов. К.: Юридична думка, 2012. 1316 с.
13. Основні напрямки державної політики в сфері ліцензування URL: <http://www.goncharovv.com/licensing96.html>
14. Повітряний кодекс України від 19 травня 2011 р. № 3393-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>
15. Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування населення: затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006р. № 833. Офіційний вісник України. 2006. № 25. Ст. 1818.
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо посилення державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів та справлянням акцизного збору» від 7 серпня 2001 р. № 940. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/500-99-%D0%BF>
17. Постанова Кабінету Міністрів України № 770 від 06.05.2000 р. «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF>
18. Постанова Кабінету Міністрів України № 1001 від 02.12.2015 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів автомобільним транспортом, міжнародних перевезень пасажирів та вантажів автомобільним транспортом». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження туруператорської діяльності» (2018) URL: <http://www.drs.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/15507-21.11.18.pdf>
20. Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо посилення державного контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів та справлянням акцизного збору» від 7 серпня 2001 р. № 940. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/500-99-%D0%BF>
21. Постанова Кабінету Міністрів України № 770 від 06.05.2000 р. «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF>

22. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19 грудня 1995 року № 481/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80>
23. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.10.2012 р. №12. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>
24. Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів. Закон України від 15.06.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/833-2006-%D0%BF>
25. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>